

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 202/2020-38

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 2. decembra 2020 v senáte zloženom z predsedu senátu Miroslava Duriša a zo sudcov Libora Duľu a Ladislava Duditša (sudca spravodajca) o prijatej ústavnej sťažnosti [REDACTED]

[REDACTED], zastúpených advokátkou JUDr. Ivetou Rajtákovou, Štúrova 20, Košice, vo veci namietaného porušenia základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Košice I v konaní vedenom pod sp. zn. 21 P 15/2015 takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo [REDACTED] a maloletej [REDACTED] na prerokovanie vecí bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Košice I v konaní vedenom pod sp. zn. 21 P 15/2015 p o r u š e n é b o l i .

2. [REDACTED] priznáva finančné zadost'učinenie v sume 2 000 € (slovom dvetisíc eur) a maloletej [REDACTED] priznáva finančné zadost'učinenie v sume 2 500 € (slovom dvetisícpäťsto eur), ktoré im je Okresný súd Košice I p o v i n n ý vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

3. Okresný súd Košice I je p o v i n n ý [REDACTED] a maloletej [REDACTED] [REDACTED] nahradiť trovy konania v sume 450,23 € (slovom štyristopäťdesiat eur a dvadsaťtri centov) na účet advokátky JUDr. Ivety Rajtákovéj, Štúrova 20, Košice, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

4. Vo zvyšnej časti ústavnej s'ťažnosti n e v y h o v u j e .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Vymedzenie napadnutého postupu a s'ťažnostná argumentácia

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 24. februára 2020 doručená ústavná s'ťažnosť [REDACTED] (ďalej aj „s'ťažovateľka“), a [REDACTED] [REDACTED] (spolu ďalej aj „s'ťažovateľky“), vo veci namietaného porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Košice I (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 21 P 15/2015 (ďalej aj „napadnuté konanie okresného súdu“).

2. Z ústavnej s'ťažnosti vyplýva, že 28. januára 2015 bol okresnému súdu doručený návrh otca maloletej s'ťažovateľky na schválenie dohody rodičov o úprave práv a povinností

k maloletej sťažovateľke, pričom do dňa doručenia ústavnej sťažnosti ústavnému súdu nebolo právoplatne rozhodnuté o úprave práv a povinností k maloletej sťažovateľke.

3. Sťažovateľky v ústavnej sťažnosti okrem chronológie jednotlivých úkonov v napadnutom konaní okresného súdu uviedli, že *„príčinou prieťahov v predmetnom konaní nie je jeho náročnosť, ale dezorganizácia postupu súdu, ktorá vedie k zbytočným komplikáciám a predlžovaniu konania. Jednoznačným príkladom takto dezorganizovaného a neefektívneho postupu súdu je odvolacie konanie proti uzneseniu súdu zo dňa 26. 4. 2016. Toto uznesenie bolo uznesením Krajského súdu v Košiciach sp. zn. 7CoP/181/2016 zo dňa 16. 1. 2017 zrušené z dôvodu procesného pochybenia súdu. Je jednoznačné, že bolo v možnostiach súdu vyhnúť sa nevyhnutnosti odvolacieho konania, ktoré spôsobilo prieťah s dĺžkou takmer 9 mesiacov, zákonným procesným postupom. Rovnako dôležitým faktorom pri posudzovaní neprimeranej dĺžky konania je dlhotrvajúci stav právnej a osobnej neistoty sťažovateľiek, ktorý súd svojim konaním nezmierňuje, naopak, tento stav vedome predlžuje neefektívnym konaním a nečinnosťou. Súd, súc si vedomý skutočnosti, že právoplatné skončenie predmetného konania a rozhodnutie o právach a povinnostiach otca k sťažovateľke v 2. rade by zmiernilo stav neistoty, v ktorom sa sťažovateľka v 2. rade nachádza, majúc na zreteli priamy a celoživotný dopad tohto rozhodnutia na sťažovateľku v 2. rade, napriek tomu pokračuje v neproduktívnom a neefektívnom konaní, ktoré oddaľuje právoplatné skončenie konania. Vzhľadom na dĺžku konania, ktorá je k dnešnému dňu 5 rokov a fakt, že konanie začalo, keď mala sťažovateľka v 2. rade takmer 2 roky, je nepochybné, že celé doterajšie detstvo sťažovateľky v 2. rade je poznačené pocitom neistoty súvisiacim s týmto konaním a bolo by objektívne v jej najlepšom záujme toto konanie čo najskôr právoplatne ukončiť. Konanie súdu, ktoré smeruje k jeho predĺženiu sa preto javí o to viac neospravedliteľné.“*

4. Na základe už uvedeného sťažovateľky v petite navrhujú, aby ústavný súd vydal nález, ktorým vysloví porušenie ich v bode 1 uvedených práv postupom okresného súdu v napadnutom konaní. Sťažovateľky sa zároveň domáhajú, aby ústavný súd prikázal v napadnutom konaní okresnému súdu konať bez zbytočných prieťahov, a tiež, aby ústavný súd zakázal okresnému súdu pokračovať v porušovaní v bode 1 uvedených práv

sťažovateľiek. Okrem toho sťažovateľky žiadajú o priznanie finančného zadost'učinenia v celkovej sume 9 000 € a náhrady trov konania.

II.

Procesný postup ústavného súdu, vyjadrenie odporcu k ústavnej sťažnosti a replika sťažovateľiek

5. Ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľiek predbežne prerokoval podľa § 56 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 413/2019 Z. z. (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) a uznesením č. k. IV. ÚS 202/2020-11 z 26. mája 2020 ju podľa § 56 ods. 5 zákona o ústavnom súde prijal na ďalšie konanie v celom rozsahu.

6. Na základe výzvy ústavného súdu sa k priebehu napadnutého konania vyjadril predseda okresného súdu podaním sp. zn. 1 SprV 340/2020 z 9. júna 2020. Vo vyjadrení, ktoré bolo doručené ústavnému súdu 23. júna 2020, predseda okresného súdu okrem chronológie jednotlivých úkonov v napadnutom konaní uviedol: *„doba trvania sporu viac ako 5 rokov je v prípade konania vo veci maloletého dieťaťa neprimeraná.*

Aj keď súd vo veci koná priebežne a žiadne dlhšie obdobia absolútnej nečinnosti zistené neboli, jeho postup sa javí ako neefektívny a nesústredený (zrušený rozsudok sp. zn. 21P/15/2015-263 z 26.4.2016 z procesných dôvodov), v dôsledku čoho sa konanie neúmerne predlžuje.

K predĺženiu konania však prispievajú aj obaja účastníci konania, ktorí opakovane podávajú návrhy na nariadenie alebo zrušenie neodkladných opatrení, o ktorých musí súd v zákonnej lehote rozhodnúť a v dôsledku podaných odvolaní bol spis predkladaný aj na rozhodnutie odvolaciemu súdu. Vzťahy medzi rodičmi maloletej sú tak vážne rozvrátené, že sa nedokážu dohodnúť na úprave práv a povinností k maloletej, preto súd opakovane nariadil znalecké dokazovanie. Účastníci konania zapríčinili aj prieťahy pri vypracovávaní znaleckého posudku, keď sa na predvolanie znalca nedostavili na znalecké šetrenie a tiež nariadené pojednávania boli preročované na žiadosť účastníkov alebo ich zástupcov.“

7. Právna zástupkyňa sťažovateliek v stanovisku z 3. júla 2020, ktorým reagovala na vyjadrenie predsedu okresného súdu, uviedla okrem iného, že „pre sťažovateľky je absolútne nemožné stotožniť sa s tvrdením súdu, že sťažovateľka v 1. rade prispieva k tvorbe prietáhov v konaní... z chronológie konania nesporne vyplýva, že návrhy na nariadenie neodkladných opatrení boli v predmetnom konaní podávané výlučne otcom sťažovateľky v 2. rade. Sťažovateľka v 1. rade sa preto dôrazne ohradzuje proti tvrdeniu súdu, ktorý jej kladie za vinu predlžovanie konania návrhmi na nariadenie neodkladných opatrení v rovnakej miere ako otcovi sťažovateľky v 2. rade.

Naopak, poukazujúc na odvolacie konanie proti rozsudku súdu sp. zn. 21P/15/2015 zo dňa 26. 4. 2016, ktorým súd zveril sťažovateľku v 2. rade do osobnej starostlivosti otca, sú sťažovateľky presvedčené, že nevyhnutnosť odvolania proti predmetnému uzneseniu a predĺženie konania o dobu odvolacieho konania proti predmetnému uzneseniu je možné pričítať na ťarchu súdu, ktorý v konaní neumožnil procesným stranám uskutočňovať im patriace procesné práva. S týmto názorom sťažovateliek sa stotožnil Krajský súd v Košiciach vo svojom uznesení sp. zn. 7CoP/181/2016 zo dňa 16. 1. 2017, ktorým tento zrušil rozsudok súdu zo dňa 26. 4. 2015...

Rovnako je sťažovateľka v 1. rade presvedčená o správnosti jej odvolania proti uzneseniu súdu sp. zn. 16. 8. 2017, ktorým tento zmenil neodkladné opatrenie zo dňa 10. 3. 2015 v časti o styku otca so sťažovateľkou v 2. rade. Krajský súd v Košiciach svojim uznesením sp. zn. 8CoP/65/2018 zo dňa 19. 3. 2018 čiastočne vyhovel odvolaniu sťažovateľky v 1. rade a zamietol návrh otca na nariadenie neodkladného opatrenia v časti prevyšujúcej úpravu styku otca so sťažovateľkou v 1. rade cez letné prázdniny a vianočné a veľkonočné sviatky.

Sťažovateľky rovnako poukazujú na skutočnosť, že na žiadosť sťažovateľky v 1. rade boli odročené dve pojednávania. Sťažovateľka v 1. rade... prispela k dĺžke konania odročením pojednávanií dobou jeden a pol mesiaca, čo pri celkovej dĺžke konania, ktoré ku dnešnému dňu trvá päť a pol roka, vyznieva absolútne zanedbateľne.

... sťažovateľka v 1. rade považuje za potrebné podotknúť, že dôvody vzniku prietáhov v znaleckom dokazovaní sú dokázateľne výhradne na strane otca sťažovateľky v 2. rade, ktorý maril znalecké dokazovanie a vypracovanie znaleckého posudku PhDr. Vierou Truskovou, PhD. Svojou neospravedlnenou neúčastou na psychologickom vyšetrení

dňa 23. 10. 2018. Sťažovateľka v 1. rade sa preto opätovne dôrazne ohradzuje voči tvrdeniu súdu, že spôsobovala prieťahy v znaleckom dokazovaní.“

8. Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde upustil v tejto veci od ústneho pojednávania, pretože dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci namietaného porušenia práv uvedených v bode 1.

III.

Chronológia úkonov v napadnutom konaní okresného súdu

9. Ústavný súd z ústavnej sťažnosti, jej príloh, vyjadrení účastníkov konania a zo súdneho spisu okresného súdu, ktorý bol vyžiadaný, zistil tento priebeh napadnutého konania okresného súdu:

- 28. januára 2015 bol doručený okresnému súdu návrh otca maloletej sťažovateľky na schválenie dohody rodičov o úprave práv a povinností k maloletej sťažovateľke;

- po vykonaní úkonov vyplývajúcich z podaného návrhu bol 11. februára 2015 nariadený termín pojednávania na 4. marec 2015, ktoré sa aj uskutočnilo a bolo odročené na neurčito z dôvodu nariadenia znaleckého dokazovania;

- uznesením okresného súdu z 10. marca 2015 bolo nariadené predbežné opatrenie, ktorým bola maloletá sťažovateľka zverená do osobnej starostlivosti sťažovateľky, otec maloletej sťažovateľky bol zaviazaný platiť výživné a tiež bol predbežne upravený styk otca s maloletou sťažovateľkou. Proti výroku uznesenia okresného súdu z 10. marca 2015 o predbežnej úprave styku podal otec maloletej sťažovateľky odvolanie;

- po vykonaní úkonov súvisiacich s podaným odvolaním bol 11. mája 2015 súdny spis doručený Krajskému súdu v Košiciach (ďalej len „krajský súd“) na rozhodnutie o odvolaní otca maloletej sťažovateľky;

- uznesením krajského súdu sp. zn. 7 CoP 126/2015 z 13. mája 2015 bolo potvrdené uznesenie okresného súdu z 10. marca 2015 v napadnutom výroku o predbežnej úprave styku otca s maloletou sťažovateľkou;

- 19. mája 2015 bol súdny spis doručený okresnému súdu;

- uznesením okresného súdu z 23. júna 2015 bolo nariadené znalecké dokazovanie znalkyňou z odboru psychológie, odvetvia klinickej psychológie detí;
- podaním z 9. októbra 2015 bola znalkyňa urgovaná na urýchlené predloženie znaleckého posudku;
- 19. októbra 2015 bol okresnému súdu doručený znalecký posudok;
- 10. decembra 2015 bol nariadený termín pojednávania na 27. január 2016, ktoré sa aj uskutočnilo a bolo odročené na 8. marec 2016;
- 8. marca 2016 sa uskutočnilo pojednávanie, ktoré bolo odročené na 26. apríl 2016;
- 11. apríla 2016 bol okresnému súdu doručený návrh sťažovateľky na zvýšenie výživného pre maloletú sťažovateľku;
- 26. apríla 2016 sa uskutočnilo pojednávanie, na ktorom okresný súd vyhlásil rozsudok, ktorým zveril maloletú sťažovateľku do osobnej starostlivosti otca, určil výživné pre maloletú sťažovateľku a upravil styk sťažovateľky s maloletou sťažovateľkou;
- 20. júna 2016 bolo okresnému súdu doručené odvolanie sťažovateľky proti rozsudku okresného súdu z 26. apríla 2016;
- 22. júna 2016 bolo okresnému súdu doručené odvolanie kolízneho opatrovníka proti rozsudku okresného súdu z 26. apríla 2016;
- 10. augusta 2016 bol okresnému súdu doručený návrh otca maloletej sťažovateľky na nariadenie neodkladného opatrenia, ktorým žiadal zveriť maloletú sťažovateľku do jeho osobnej starostlivosti a ktorým tiež navrhol výšku výživného pre maloletú sťažovateľku a úpravu styku sťažovateľky s maloletou sťažovateľkou;
- po vykonaní úkonov súvisiacich s podanými odvolaniami bol 17. augusta 2016 doručený súdny spis krajskému súdu na rozhodnutie o podaných odvolaniach a o návrhu otca maloletej sťažovateľky na nariadenie neodkladného opatrenia;
- uznesením krajského súdu sp. zn. 7 CoP 181/2016 z 22. augusta 2016 bol zamietnutý návrh otca maloletej sťažovateľky na nariadenie neodkladného opatrenia a tiež bola uložená povinnosť rodičom maloletej sťažovateľky podrobiť sa odbornému poradenstvu na referáte pedagogicko-psychologických služieb Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny v Košiciach po dobu štyroch mesiacov;
- výzvou z 29. decembra 2016 si krajský súd vyžiadal správu o priebehu a výsledkoch odborného poradenstva na referáte pedagogicko-psychologických služieb

Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny v Košiciach, ktoré bolo nariadené uznesením krajského súdu z 22. augusta 2016;

- 12. januára 2017 bola krajskému súdu doručená vyžiadaná správa;

- uznesením krajského súdu sp. zn. 7 CoP 181/2016 zo 16. januára 2017 bol zrušený rozsudok okresného súdu z 26. apríla 2016 a vec bola vrátená okresnému súdu na nové rozhodnutie;

- súdny spis bol okresnému súdu doručený 25. januára 2017;

- uznesením okresného súdu zo 6. marca 2017 bol zamietnutý návrh otca maloletej sťažovateľky z 20. februára 2017 na zrušenie predbežného opatrenia nariadeného uznesením okresného súdu z 10. marca 2015 a tiež bol zamietnutý návrh otca maloletej sťažovateľky na nariadenie neodkladného opatrenia týkajúceho sa zmeny predbežnej úpravy styku s maloletou sťažovateľkou;

- 8. marca 2017 bol nariadený termín pojednávania na 11. apríl 2017, ktorý bolo neskôr zmenený na 23. máj 2017 na žiadosť právnej zástupkyne sťažovateľky z dôvodu dlhodobo plánovanej dovolenky mimo územia Slovenskej republiky, pričom sťažovateľka trvala na prítomnosti svojej právnej zástupkyne na pojednávaní a nesúhlasila so substitučným zastúpením. Následne bol opätovne zmenený termín pojednávania na 7. jún 2017, ktoré sa uskutočnilo a bolo odročené na neurčito na účely doplnenia znaleckého dokazovania;

- uznesením okresného súdu z 19. augusta 2017 bolo nariadené doplnenie znaleckého dokazovania znalkyňou z odboru psychológie, odvetvia klinickej psychológie detí;

- 15. augusta 2017 bol okresnému súdu doručený návrh otca maloletej sťažovateľky na nariadenie neodkladného opatrenia týkajúceho sa zmeny predbežnej úpravy styku s maloletou sťažovateľkou;

- uznesením okresného súdu zo 16. augusta 2017 bolo zmenené neodkladné opatrenie okresného súdu z 10. marca 2015 v časti predbežnej úpravy styku otca s maloletou sťažovateľkou, proti ktorému podala sťažovateľka v zákonnej lehote odvolanie;

- 5. septembra 2017 bolo okresnému súdu doručené doplnenie znaleckého posudku;

- po vykonaní úkonov súvisiacich s podaným odvolaním sťažovateľky proti uzneseniu okresného súdu zo 16. augusta 2017 bol súdny spis doručený 9. marca 2018

krajskému súdu na rozhodnutie o tomto odvolaní a o námietke zaujatosti proti zákonnej sudkyňi vznesenej sťažovateľkou;

- uznesením krajského súdu sp. zn. 8 CoP 65/2018 z 19. marca 2018 bolo potvrdené uznesenie okresného súdu zo 16. augusta 2017 v časti úpravy styku otca s maloletou sťažovateľkou cez veľkonočné, letné a vianočné prázdniny a v prevyšujúcej časti bolo zmenené uznesenie okresného súdu zo 16. augusta 2017 tak, že bol zamietnutý návrh otca maloletej sťažovateľky na nariadenie neodkladného opatrenia. Zároveň uznesením krajského súdu sp. zn. 3 NcC 6/2018 z 19. marca 2018 bolo rozhodnuté, že zákonná sudkyňa nie je vylúčená z prejednávania a rozhodovania vecí vedenej na okresnom súde pod sp. zn. 21 P 15/2015;

- súdny spis bol okresnému súdu doručený 22. marca 2018;

- 17. apríla 2018 bolo nariadené pojednávanie na 26. jún 2018, ktoré sa uskutočnilo a bolo odročené na neurčito na účely nariadenia znaleckého dokazovania;

- uznesením okresného súdu z 3. júla 2018 bolo nariadené znalecké dokazovanie znalkyňou z odboru psychológie, odvetvia klinickej psychológie detí;

- podaním zo 14. januára 2019 okresný súd urgoval súdnu znalkyňu na predloženie znaleckého posudku;

- 14. januára 2019 súdna znalkyňa okresnému súdu e-mailom oznámila, že nevypracovala znalecký posudok v stanovenej lehote z dôvodu, že otec maloletej sťažovateľky nebol súčinný a nezúčastnil sa psychologického vyšetrenia. Zároveň súdna znalkyňa určila ďalší termín psychologického vyšetrenia na 4. február 2019;

- podaním z 22. januára 2019 okresný súd vyzval rodičov maloletej sťažovateľky, aby sa 4. februára 2019 zúčastnili psychologického vyšetrenia na účely vypracovania znaleckého posudku;

- 20. marca 2019 bola doručená okresnému súdu e-mailom žiadosť súdnej znalkyne o predĺženie lehoty na vypracovanie znaleckého posudku do 15. apríla 2019, s čím zákonná sudkyňa súhlasila;

- podaním z 9. mája 2019 okresný súd urgoval súdnu znalkyňu na predloženie znaleckého posudku;

- 23. mája 2019 bol okresnému súdu doručený znalecký posudok;

- 9. júla 2019 bolo nariadené pojednávanie na 28. august 2019. Neskôr bol termín pojednávania zmenený na 11. september 2019 na žiadosť kolíznej opatrovníčky z dôvodu dovolenky mimo územia Slovenskej republiky. Následne bol tento termín opätovne zmenený na 23. september 2019 na žiadosť právnej zástupkyne sťažovateľky z dôvodu kolízie s iným pojednávaním, pričom sťažovateľka trvala na prítomnosti svojej právnej zástupkyne na pojednávaní a nesúhlasila so substitučným zastúpením;

- pojednávanie nariadené na 23. september 2019 sa uskutočnilo a následne bolo odročené na 23. október 2019;

- uznesením z 29. októbra 2019 bolo nariadené neodkladné opatrenie, ktorým bola uložená povinnosť rodičom maloletej sťažovateľky a jej samotnej podrobiť sa odbornému poradenstvu na referáte pedagogicko-psychologických služieb Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny v Košiciach po dobu šiestich mesiacov;

- správy referátu pedagogicko-psychologických služieb Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny v Košiciach z 20. januára 2020 a zo 16. marca 2020;

- 10. júna 2020 bolo okresnému súdu doručené vyjadrenie otca maloletej sťažovateľky;

- 3. augusta 2020 bola okresnému súdu doručená správa Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny v Košiciach z 27. júla 2020;

- 14. augusta 2020 bolo okresnému súdu doručené vyjadrenie Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny v Košiciach z 10. augusta 2020;

- 12. októbra 2020 bolo doručené okresnému súdu podanie Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny v Košiciach z 2. októbra 2020.

IV.

Právomoc ústavného súdu a ústavnoprávne východiská v judikatúre ústavného súdu a Európskeho súdu pre ľudské práva

10. Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd,

alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy každý má právo, aby sa jeho vec prerokovala bez zbytočných prietáhov.

11. Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho vec bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch.

12. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 132/03, IV. ÚS 105/07, IV. ÚS 90/2010) a ich prípadné porušenie možno preskúmať spoločne.

13. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 220/04, IV. ÚS 365/04).

14. Základnou povinnosťou všeobecného súdu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty účastníkov konania. Táto povinnosť všeobecného súdu vyplývala do 30. júna 2016 z § 6 zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „OSP“), ktorý súdom prikazoval, aby v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania postupovali tak, aby ochrana ich práv bola rýchla a účinná, ďalej z § 100 ods. 1 prvej vety OSP, podľa ktorej len čo sa

konanie začalo, postupuje v ňom súd i bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá. Od 1. júla 2016 nadobudol účinnosť zákon č. 161/2015 Z. z. Civilný mimosporový poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „CMP“), pričom v čl. 12 CMP je opätovne upravená zásada hospodárnosti a rýchlosti konania.

15. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priesťahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (IV. ÚS 74/02, III. ÚS 247/03, IV. ÚS 272/04, I. ÚS 398/2016) ústavný súd zohľadnil tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu. V súlade s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva ústavný súd v rámci prvého kritéria prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (I. ÚS 19/00, II. ÚS 32/02, IV. ÚS 187/07).

V.

Posúdenie vecí ústavným súdom

16. Pokiaľ ide o kritérium faktickej a právnej zložitosti veci, ústavný súd konštatuje, že predmet napadnutého konania okresného súdu tvorí štandardnú a početnú súčasť rozhodovacej činnosti všeobecných súdov a podľa názoru ústavného nie je právne zložitý. Pokiaľ však ide o faktickú (skutkovú) zložitosť veci, možno podľa názoru ústavného súdu považovať vec po skutkovej stránke za zložitejšiu, čo vyplývalo aj z potreby vykonania znaleckého dokazovania (dosiaľ boli vypracované 2 znalecké posudky). Ústavný súd zároveň konštatuje, že na túto skutočnosť nemohol neprihliadnuť pri určení výšky finančného zadost'učinenia.

17. Správanie účastníka konania je druhým kritériom pri rozhodovaní o tom, či v konaní pred súdom došlo k zbytočným priesťahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

18. Ústavný súd v prvom rade uvádza, že k predĺženiu konania prispeli dve žiadosti právnej zástupkyne sťažovateľky o odročenie pojednávanií nariadených na 11. apríl 2017 a 11. september 2019, keďže sťažovateľka bez zjavného dôvodu trvala na prítomnosti svojej právnej zástupkyne na pojednávanií a nesúhlasila so substitučným zastúpením.

19. Z posledného znaleckého posudku vyplýva, že *„je nutné nariadenie výchovného opatrenie spojeného s cielenou a komplexnou psychoterapiou zameranou na rekonštrukciu vzťahu otca s maloletým dieťaťom a naopak. Bez odbornej pomoci styk maloletého dieťaťa s nie je možné upraviť“*. Sťažovateľka sa ale nezúčastnila psychologického poradenstva, ktoré bolo nariadené na 27. máj 2020 a 10. jún 2020 a na ktorých sa mali stretnúť otec aj maloletá sťažovateľka. Podľa názoru ústavného súdu je však irelevantné, či sa tak stalo z ospravedlniteľných alebo neospravedlniteľných dôvodov. Kruciálnou podmienkou na skončenie napadnutého konania okresného súdu je totiž obnova styku otca s maloletou sťažovateľkou a naopak. Z tohto dôvodu sťažovateľka mala vyvinúť maximálne úsilie, aby sa zúčastnila psychologického poradenstva, najmä keď predchádzajúce termíny (18. marca 2020, 1. apríla 2020, 15. apríla 2020, 29. apríla 2020 a 13. mája 2020) boli zrušené z dôvodu pandémie koronavírusu.

20. Okresný súd tiež uviedol, že *„k predĺženiu konania však prispievajú aj obaja účastníci konania, ktorí opakovane podávajú návrhy na nariadenie alebo zrušenie neodkladných opatrení, o ktorých musí súd v zákonnej lehote rozhodnúť a v dôsledku podaných odvolaní bol spis predkladaný aj na rozhodnutie odvolaciemu súdu.“*. V tejto súvislosti však ústavný súd pripomína svoju ustálenú judikatúru, podľa ktorej využitie možností daných účastníkom konania zákonom (napr. opravný prostriedok, námietky zaujatosti a pod.) spôsobuje síce predĺženie priebehu konania, nemožno ho však kvalifikovať ako postup, ktorého dôsledkom sú zbytočné prietahy (napr. I. ÚS 31/01). Využitím svojich práv teda sťažovateľky neprispeli svojím správaním k zbytočným prietahom v konaní, čím prirodzene dochádza k oddialeniu rozhodnutia vo veci samej.

21. Skutočnosti uvedené v bodoch 18 až 21 ústavný súd zohľadnil pri určení výšky finančného zadost'učinenia.

22. Tretím hodnotiacim kritériom, podľa ktorého ústavný súd zisťoval, či došlo k porušeniu v bode 1 uvedených práv sťažovateľiek, bol postup okresného súdu a krajského súdu. Pri skúmaní skutočnosti, či v dôsledku ich postupu došlo k porušeniu v bode 1 uvedených práv, ústavný súd zistil, že to tak je, a to napriek tomu, že plynulému postupu všeobecných súdov nebránila žiadna zákonná prekážka v konaní (II. ÚS 3/00, III. ÚS 46/04).

23. Ústavný súd konštatuje, že napadnuté konanie prebieha na okresnom súde viac ako 5 rokov a dosiaľ nie je právoplatne skončené. Ústavný súd zastáva názor, že v napadnutom konaní sa nevyskytli dlhšie obdobia nečinnosti, keďže okresný súd postupoval v zásade plynulo.

24. Nesústredenú činnosť však ústavný súd vidí v prípade druhého znaleckého dokazovania, ktoré trvalo približne 10 mesiacov (od júla 2018 do mája 2019). Ústavný súd pripúšťa, že k predĺženiu vypracovania znaleckého posudku došlo z dôvodu marenia zo strany otca a z dôvodu skutkovej zložitosti veci. Napriek tomu ústavný súd uvádza, že okresný súd mohol už skôr ako 14. januára 2019 urgovať súdnu znalkyňu na predloženie znaleckého posudku. Zároveň okresný súd vzhľadom na celkovú dĺžku konania nemusel súhlasiť s takým predĺžením vypracovania znaleckého posudku v čase, keď znalecké dokazovanie trvalo približne 8 mesiacov.

25. Vo veci bolo dosiaľ vydané jedno meritórne rozhodnutie (rozsudok z 26. apríla 2016), ktoré bolo neskôr zrušené krajským súdom z dôvodu neumožnenia procesným stranám uskutočňovať im patriace procesné práva, čím im bola odňatá možnosť konať pred súdom, čo možno považovať za neefektívny postup okresného súdu.

26. Práve nesústredenosť, resp. neefektívnosť procesných úkonov okresného súdu pripustil vo svojom vyjadrení aj predseda okresného súdu.

27. Ústavný súd pripomína svoju stabilizovanú judikatúru, v zmysle ktorej k porušeniu čl. 6 ods. 1 dohovoru a základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy môže dôjsť

nielen neodôvodnenou nečinnosťou všeobecného súdu, ale aj jeho neefektívnou, resp. nesústredenou činnosťou, teda takým konaním, ktoré nevedie efektívne k odstráneniu právnej neistoty účastníkov konania v primeranom čase (m. m. napr. II. ÚS 32/03, IV. ÚS 267/04, IV. ÚS 182/08).

28. Ústavný súd bral do úvahy aj pandémiu koronavírusu a s ňou spojené obmedzenia, ktoré sa významne dotkli aj psychologického poradenstva, ktoré bolo realizované iba 3 mesiace, čo je v prípade narušenej vzťahovej a komunikačnej situácie rodičov maloletej sťažovateľky nepostačujúce na zmenu.

29. Ústavný súd tiež zdôrazňuje, že vzhľadom na citlivosť konaní vo veciach starostlivosti o maloletých, čo sa týka aj predmetnej veci, je potrebné, aby všeobecné súdy pristupovali k zabezpečeniu plynulosti priebehu, efektívnosti a najmä rýchlosti týchto konaní s mimoriadnou zodpovednosťou.

30. Je zrejmé, že okresný súd nezvolil v napadnutom konaní taký procesný postup, ktorý by smeroval k rýchlemu odstráneniu právnej neistoty, v ktorej sa sťažovateľky stále nachádzajú. Iba rýchla ochrana subjektívnych práv môže byť dostatočne spravodlivá a účinná, šetriaca náklady nielen účastníkov konania, ale aj samotného súdu a pôsobí aj preventívno-výchovne či stabilizujúco a dôveryhodne na ostatných občanov.

VI.

Záver

K bodu 1 výrokovej časti nálezu

31. Na základe už uvedených skutočností ústavný súd dospel k záveru, že postupom okresného súdu v napadnutom konaní došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu základného práva sťažovateľiek podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

K bodu 2 výrokovej časti nálezu

32. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadostučinenie [obdobne § 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde].

33. Podľa § 123 ods. 2 zákona o ústavnom súde ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadostučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha.

Podľa § 135 ods. 1 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd prizná sťažovateľovi primerané finančné zadostučinenie, orgán verejnej moci, ktorý porušil základné práva a slobody sťažovateľa, je povinný sťažovateľovi priznané finančné zadostučinenie zaplatiť do dvoch mesiacov od nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Podľa § 135 ods. 2 zákona o ústavnom súde ak ten, komu bolo uložené zaplatiť sťažovateľovi finančné zadostučinenie, v lehote ustanovenej v odseku 1 priznané finančné zadostučinenie sťažovateľovi nezaplatí, zvyšuje sa finančné zadostučinenie priznané ústavným súdom o 5 % za každý aj začatý rok omeškania až do jeho zaplatenia.

34. Sťažovateľky v ústavnej sťažnosti žiadali priznať finančné zadostučinenie v celkovej sume 9 000 € z dôvodu, že „*doba konania vedeného na Okresnom súde Košice I, pod sp. zn. 21P/15/2015, trvajúca päť rokov, je podľa sťažovateľiek neprimerane dlhá a svojimi dôsledkami ubližujúca, a to najmä sťažovateľke v 2. rade. Sťažovateľky... sú presvedčené o neprimeranej dĺžke prieťahov v konaní vzhľadom na samotný predmet konania a úkony vykonané v tomto konaní.*“.

35. Cieľom finančného zadostučinenia je dovriešenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez pokračujúceho porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04). Podľa názoru ústavného súdu v tomto prípade prichádza do úvahy priznanie finančného zadostučinenia.

36. V tejto súvislosti ústavný súd uvádza, že jeho nálezom sp. zn. I. ÚS 202/2019 z 19. novembra 2019 (ďalej len „nález ústavného súdu“) bolo otcovi maloletej sťažovateľky priznané finančné zadosťučinenie v sume 2 000 €. Zohľadňujúc konkrétne okolnosti posudzovanej veci, najmä dĺžku napadnutého konania okresného súdu, povahu a rozsah práv sťažovateľiek, ktoré boli porušené, predmet konania a jeho význam pre sťažovateľky, ústavný súd dospel k záveru, že v danom prípade je spravodlivé a konkrétnym okolnostiam posudzovanej veci primerané priznanie finančného zadosťučinenia pre sťažovateľku v sume 2 000 € (v tomto prípade ústavný súd prihliadol na okolnosti uvedené v bodoch 18 a 19) a pre maloletú sťažovateľku v sume 2 500 €.

37. Ústavný súd preto nevyhovel časti ústavnej sťažnosti, v ktorej sťažovateľky žiadali priznať finančné zadosťučinenie nad ústavným súdom priznanú sumu, a preto v tejto časti rozhodol tak, ako to je uvedené v bode 4 výroku tohto nálezu.

K bodu 3 výrokovej časti nálezu

38. Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti nahradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania.

39. Pri výpočte trov právneho konania ústavný súd vychádzal z ustanovení vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“).

40. Ústavný súd uvádza, že základná sadzba tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby vykonaný v roku 2020 zodpovedá sume 177 € (1/6 výpočtového základu podľa § 11 ods. 3 vyhlášky, ktorým je priemerná mesačná mzda zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za prvý polrok 2019, ktorá bola vo výške 1 062 €). Sadzba za náhradu hotových výdavkov (režijný paušál) za každý priznaný úkon právnej služby vykonaný v roku 2020 je v sume 10,62 € (1/100 výpočtového základu podľa § 16 ods. 3 vyhlášky). Keďže právna

zástupkyňa zastupuje v tejto veci 2 sťažovateľky, ústavný súd pri rozhodovaní o trovách konania postupoval aj podľa § 13 ods. 2 vyhlášky. Tarifná odmena za spoločný úkon právnej služby vykonaný v roku 2020 preto predstavuje sumu 177 €.

41. Ústavný súd priznal sťažovateľkám náhradu trov konania pred ústavným súdom v celkovej sume 450,23 € vrátane dane z pridanej hodnoty [ďalej len „DPH“ (ústavný súd považuje za preukázané, že právna zástupkyňa sťažovateľiek je platcom DPH)], a to za 2 úkony právnej pomoci vykonané v roku 2020 zvýšené o 20 % DPH, t. j. prevzatie a príprava zastúpenia vrátane prvej porady s klientom [§ 13a ods. 1 písm. a) vyhlášky] a podanie ústavnej sťažnosti [§ 13a ods. 1 písm. c) vyhlášky], a dvakrát paušálnu náhradu hotových výdavkov v roku 2020 zvýšenú o 20 % DPH.

42. Ústavný súd nepriznal sťažovateľkám odmenu a režijný paušál za podanie z 3. júla 2020 (vyjadrenie sa k vyjadreniu predsedu okresného súdu k ústavnej sťažnosti sťažovateľiek). Túto skutočnosť ústavný súd odôvodňuje tým, že sťažovateľky síce v tomto podaní reagovali na vyjadrenie predsedu okresného súdu, ale sťažovateľkami uvedené skutočnosti nemali vplyv na rozhodnutie ústavného súdu vo veci samej. Zároveň išlo o obsiahnejšie opísanie skutočností, ktoré už boli uvedené v ústavnej sťažnosti. Z uvedených dôvodov ústavný súd v tejto časti rozhodol tak, ako to je uvedené v bode 4 výroku tohto nálezu.

43. Priznanú náhradu trov konania je okresný súd povinný uhradiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľiek (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 Civilného sporového poriadku) v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

44. Sťažovateľky zároveň žiadali, aby ústavný súd prikázal okresnému súdu konať v napadnutom konaní bez zbytočných prieťahov. Tomuto návrhu ústavný súd nevyhovел, pretože táto povinnosť už bola okresnému súdu uložená nálezom ústavného súdu (bod 4 výroku tohto nálezu).

VII.

45. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 2. decembra 2020

Miroslav DURÍŠ
predseda senátu